



Maa- ja metsätalousministeriölle

Lisää hoidettuja perinnebiotooppeja ja laadukasta elinympäristöä hyötyhyönteisille

Luonnon monimuotoisuus on ruuantuotannolle välttämätöntä. Ympäristösopimuksia kehitettäessä tulee huomioida perinnebiotooppien keskeinen asema sekä ruuantuotannon tukialueina, että merkittävänä luontotyyppinä Suomen luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä. Perinnemaisemat ovat pääroolissa etenkin hyötyhyönteisiä ylläpitävinä tukialueina. Uhanalaisesta lajistotamme neljäsosa on riippuvaisia niityistä ja laitumista. Niittyluontotyyppien uhanalaistumiskehitystä ei ole saatu pysäytettyä (Uhanalaisarvio 2018). Perinnebiotooppien rooli luonnon monimuotoisuuden säilyttäjinä tulee edelleen kasvamaan ilmastonmuutoksen myötä. Luonnonniityillä ja pensastoalueilla on maaperässä hiiltä lähes yhtä paljon kuin metsämaissa (Smith ym. 2016). Muokkaamattomilla ja ojitamattomilla, maaperältään ja varjostusolosuhteiltaan vaihtelevilla luonnonalueilla on ilmiömäinen kyky ylläpitää lajistolle elintärkeitä resursseja (kuten mesikasveja) läpi kasvukauden sekä puskuroida muutosten haitallisia vaikutuksia (mm. tulvat) ilmaston ääri-ilmiöiden voimistuessa. Erityisesti hyötyhyönteisten näkökulmasta perinnebiotooppien merkitys kasvaa ilmastonmuutoksen edetessä. Monipuoliset perinnebiotoopit tarjoavat aina jotakin ravintoa vaihtelevissa ja äärevissäkin sääolosuhteissa.

Viljelijöiltä saadun palautteen perusteella tuenhakijoiden suhtautuminen nykyiseen kiinteään kaksiportaiseen tukijärjestelmään on ollut positiivinen ja tämä positiivinen vire perinnemaisemien hoidossa jatkuu toivottavasti myös tulevaisuudessa. Viljelijöiden työtä maamme uhanalaisimpien luontotyyppien eteen tulee arvostaa ja tulevaisuudessa varmistaa nykyisten kohteiden hoidon säilyminen.

Näkemyksemme mukaan seuraavat muutokset CAP-suunnitelmaan turvaisivat ruuan tuotannolle välttämätöntä luonnon monimuotoisuutta maatalousalueilla sekä turvaisivat perinnebiotooppien uhanalaista lajistoa seuraavalla rahoituskaudella:

- 1. Ympäristösopimukseen ja ei-tuotannollisiin investointeihin varataan tavoitehehtaarien mukainen rahamäärä koko rahoituskaudelle**
- 2. Perustetaan uusi toimenpide ”Hyönteishotellit ja pienialaiset perinnebiotoopit”: ruoan tuotannon tukialueille riittävä tukitaso**
- 3. Tuloperusteisen tukijärjestelmän testausta pilottihankkein**
- 4. Välivuosi ympäristösopimuskaudella mahdolliseksi**
- 5. Ympäristösopimus ja ei-tuotannollinen investointituki mahdolliseksi samaan aikaan ja sopimuskausien välissä mm. ilmastoystävällisen monimuotoisuutta lisäävän rotatiolaidunnuksen edistämiseksi**
- 6. Viestintää, tiedonvälitystä ja koordinoitua laadukkaan (ts. monimuotoisuutta lisäävän) hoidon saavuttamiseksi**
- 7. Erillisiä kehittämisideoita**



Maa- ja metsätalousministeriölle

Edellä luetellut ehdotukset selitetään yksityiskohtaisesti seuraavilla sivuilla.

1. Ympäristösopimukseen ja ei-tuotannollisiin investointeihin varataan tavoitehehtaarien mukainen rahamäärä koko rahoituskaudelle

Tulevalla rahoituskaudella **on huolehdittava johdonmukaisesti rahoituksen riittävydestä** koko 45 000 hehtaarin hoidettavien perinnebiotooppien PAF-tavoitealalle (2021–2027).

Nykyiselle ohjelmakaudelle asetettua tavoitetta Moma-ympäristösopimusten tavoitteesta (42 000 ha) ei saavutettu, sillä rahoitus loppui kesken kauden.

Ei-tuotannollisilla investointituilla on paikoin ollut hyvinkin merkittävä osuus hoidon alkuvaiheessa, jotta ympäristösopimukset on kyetty tekemään. Nykyisellä ohjelmakaudella ei-tuotannollisten investointien tavoite perinnebiotooppien alkukunnostuksille oli vain 50 kappaletta. Tavoite tulisi tulevalla kaudella sitoa peruskunnostettavien perinnebiotooppien tavoitealaan (15 000 hehtaaria).

Kiinteisiin tukitasoihin ja kohteen arvoon perustuva sopimusmalli on kannustanut perinnemaisemien hoitoon nykyisellä ohjelmakaudella. Uudessa järjestelmässä tätä tulisi jatkaa.

2. Uusi toimenpide ”Hyönteispankit ja pienialaiset perinnebiotooppikohteet”: pienille (0,5-1 hehtaarin) kohteille uusi tulokulma

Kansainvälinen luontopaneeli (IPBES) on tehnyt maailmanlaajuisen arvion biodiversiteetin ja ekosysteemipalvelujen tilasta. Suomi on hyväksynyt tämän arvioreportin IPBES:n seitsemännessä yleiskokouksessa Pariisissa 4. 5.2019. Suomen toimenpide-ehdotuksissa on nostettu esille luonnon monimuotoisuuden ylläpito talouskäytössä olevilla alueilla esim. lisäämällä maatalousalueilla monimuotoisia niittymäisiä ympäristöjä, jotka ovat tärkeitä pölyttäjäille, sekä pölyttäjien pesäpaikkoja joita ovat avoimet hiekkaiset paljastumat ja lahopuu (IPBES-yhteenvetoreportti 2019).

Merkittävin puute edellisellä tukikaudella oli ruuantuotannolle keskeisten peltojen ympäröimien pienten kohteiden jääminen hoidon ulkopuolelle riittämättömän tukitason vuoksi. Hehtaariperusteinen tuki suosii laajoja kohteita pienten kustannuksella. Pienialaiset kohteet ovat kuitenkin ratkaisevassa asemassa peltoalueiden monimuotoisuuden säilyttämisessä.



Maa- ja metsätalousministeriölle

Hyönteispankki

Hyötyhyönteisille ja etenkin ruoantuotannolle pienialaiset avoimet ja puoliavoimet muokkaamattomat kohteet ovat äärimmäisen tärkeitä kaikilla kosteustasoilla. Paljas hiekkamaa, multavien maiden ja kosteiden painanteiden mesikasvit sekä pajukot ja lahoava puuaines takaavat petohyönteisille, pölyttäjille ja uhanalaisille hyönteislajeille ravintoa ja pesäpaikkoja. Hyönteispankeiksi soveltuvia kohteita ovat mm. runsaskukkaiset kallioalueet tai kuivat kivennäismaat sekä runsasravinteiset jokinotkot. Nämä kohteet sisältävät monimuotoista hyönteislajistoa ylläpitäviä uhanalaisia luontotyypppejä.

Hyönteishotelleiksi soveltuvat kohteet eivät aina välttämättä ole luettavissa varsinaisiksi perinnebiotoopeiksi, vaan voivat olla muitakin pellon ulkopuolisia monimuotoisuuskohteita, kuten reunavyöhykkeitä, peltosaarekkeita, kosteikkoja tai vieraslajien valtaamia alueita.

Ehdotamme **Hyönteispankkien** perustamista ja hoitoa ympäristösopimusvalikoimaan **kiinteällä vuosittaisella 1000 euron tuella**. Tuen saadakseen on tilalle perustettava yhteensä vähintään 0,5 hehtaaria hoidettavia hyönteispankkeja ja tehtävä niille yksityiskohtainen hoitosuunnitelma.

Näitä pienialaisia kohteita hoidetaan muuten kuin jatkuvalla laidunnuksella. Niitto pieneniittokoneella tai raivaussahan heinikkoterällä sekä hallittu raivaus ovat päähoitotoimenpiteet, mutta lisäksi vaadittaisiin suunnitelman mukaan joitakin seuraavista toimenpiteitä: lahoppuun lisääminen, niityn perustaminen tai ennallistaminen, kivennäismaan paljastaminen, vesakon raivaaminen tai hyönteishotellin rakentaminen. Tällaiset toimenpiteet hyödyttävät luontaisia pölyttäjä- ja petohyönteisiä.

Pienialaiset perinnebiotoopit

Hoito kuten nykyisin, tukitaso 1000 € / kohde, lohkojen yhteisala vähintään 0,5 ha.

3. Tulospäruusteisen tukijärjestelmän testaus pilottihankkein

Euroopan tilintarkastustuomioistuim on suosittelut kehittämään tehokkuutta maatalouden ympäristö-ilmastotukijärjestelmään ja on erityisesti maininnut tulospäruusteisen lähestymistavan yhtenä selvitettävänä ratkaisuna. Erilaisilla ruhostomailla tulospäruusteisia tukijärjestelmiä on kehitetty menestyksekkäästi useissa EU-jäsenmaissa (ks. Herzon ym. 2018).

Tulevalla rahoituskaudella tulee toteuttaa pilottihankkeita, joissa testataan mahdollisuuksia **maksaa perinnebiotooppien hoitajalle laadukkaasta hoidon tuloksesta**. Suomalaiset tulospäruusteista järjestelmää koskevat tutkimukset ovat antaneet tästä lupaavia tuloksia (Birge ym. 2017 & 2019).



Maa- ja metsätalousministeriölle

Tulosperusteinen tuki tulisi todennäköisesti toteuttaa kustannus- ja tulosperusteisen tukijärjestelmän yhdistelmänä, jossa hyvästä hoidon tuloksesta maksettaisiin bonusmaksu kustannusperusteisen tuen päälle. **Pilottihankkeessa tulisi testata hoidon tuloksia ja laatua, kriteereitä, määritelmää sekä järjestelmän käytännön toimivuutta.**

Kohteiden laadukkaasta hoidosta voidaan myös palkita **sopimuskauden pidentämisellä** pitkään hoidossa olleilla kohteilla, joilla hoito on toteutettu onnistuneesti. Tällaisilla kohteilla **sopimusten pituus voisi olla 7 tai 10 vuotta.**

4. Välivuosi ilman korvausta ympäristösopimuskaudella

Luonnon monimuotoisuus, eläinten terveys sekä laitumen kestävä rehuntuotto kyky puoltavat välivuosien pitämistä laidunnettavilla ympäristösopimusaloilla, joilla hoito on ollut onnistunutta.

Jatkuva, kymmeniä vuosia ilman taukoja toteutettu laidunnus vähentää ajan myötä kukkien kasvien kukintaa ja siemennystä. Välivuosi auttaisi etenkin harvinaista kasvilajistoa sekä mm. pölyttäjiä. Lisäksi pitkään jatkuvan laidunnuksen piirissä olevat alueet aiheuttavat varsinkin lampaille runsaasti loisongelmia ja mahdollisesti lisääntyvä loislääkitys lisää myös resistenssiriskiä.

Ilmastonmuutoksen edetessä äärevät sääolosuhteet, kuten kuivuus tulevat lisääntymään. Laidunnuksesta tulisi olla mahdollista pitää välivuosi myös tällaisissa tapauksissa, varsinkin kuivemmillä alueilla harvinaisen lajiston sekä laitumen kestävyden takia.

Nykyään on mahdollista pitää laidunnuksesta välivuosi, mutta alue tulee siinä tapauksessa hoitaa yleensä niittämällä ja keräämällä niittojäte pois. Kokonaan ilman hoitoa ei voi kesken sopimuskauden olla, vaikka moni maanomistaja tekisi sen, jättäen tuen vastaanottamisen väliin kyseisenä vuotena. Sopimussäännöt ovat tehneet välivuosien pitämisen käytännössä mahdottomaksi. Tulevalla rahoituskaudella välivuosien pitämisen on oltava mahdollista. Sinä vuonna, jolloin alue jää ilman laidunnusta, ei sille myöskään makseta korvausta.

Välivuosi perustellaan hoitosuunnitelmassa. Ennalta arvaamattoman kuivuuden takia sopimusalueen hoidotta jättämisestä tulee tehdä ilmoitus ELY-keskukselle.

5. Ympäristösopimus ja ei-tuotannollinen investointituki mahdolliseksi samaan aikaan tai ympäristösopimuskausien välissä hoidettavalla kohteella

Ei-tuotannollista investointitukea voi nykyisellään hakea ainoastaan hoitotöiden alkuvaiheessa. Järeitä toimenpiteitä vaativat perinnebiotooppien raivaukset eivät ole mukana ympäristösopimusten kustannusarviossa, joka perustuu pääosin ylläpitävään hoitoon. Monet vuosikausia laidunnuksessa olleet perinnebiotoopit kaipaivat kuitenkin suuritöisempiä,



Maa- ja metsätalousministeriölle

kohteen peruskunnostukseen liittyviä raivauksia **ja usein myös uusia aitausjärjestelyjä**. Tämän vuoksi tulisi isompiin **raivauksiin tarkoitettu ei-tuotannollisten investointien tuki mahdollistaa samaan aikaan ympäristösopimuksen kanssa sekä ympäristösopimuskausien välillä**.

Ei-tuotannollisen investointituen **hakijan tulisi voida olla eri taho kuin ympäristösopimuksen hakija** (esim. metsuri tai maisemanhoitoyrittäjä), kuitenkin yhteistyössä ympäristösopimuksen haltijan kanssa. Ei-tuotannollisen investointituen määrän on oltava riittävä suuri, että viljelijät voivat ulkoistaa raivauksen ulkopuoliselle taholle.

Merkittävimpiä toimenpiteitä uhanalaisen lajiston säilyttämiseksi, mesikasvien lisäämiseksi ja näin pölyttäjien elinolosuhteiden parantamiseksi sekä maaperän hiilensidontakyvyn parantamiseksi on rotaatiolaidunnus. Rotaatiolaidunnuksen lukuisat laidunlohkot ovat suureksi avuksi myös äärevien ilmasto-olojen lisääntyessä. Väliaidoin myös lohkoittainen välivuosi (ks. kohta 4) olisi mahdollista. Ei-tuotannollisella investointituella tulee **mahdollistaa myös aitaustarvikkeiden ja aitaustyön hankkiminen sopimuskauden aikana rotaatiolaidunnuksen edistämiseksi**. Tällöin ei-tuotannollinen (investointituki maksetaan samaan aikaan ympäristösopimuksen kanssa).

6. Viestintää, tiedonvälitystä ja koordinoitua tulee lisätä

Koulutuksen ja neuvonnan tarve

Hoidon laatuun tulee seuraavalla kaudella kiinnittää huomiota, sillä tavoitteiden saavuttaminen, eli monimuotoisuuden lisääntyminen on siitä täysin riippuvaista. Maisematavoitteet voidaan täyttää välttävälläkin hoidon laadulla, mutta monimuotoisuuden kehitys kääntyy laskuun, ellei hoidon laatuun kiinnitetä huomiota. Yllä lueteltujen laidunalueiden lohkoamisen, välivuoden sekä hyönteisiä huomioivien toimenpiteiden lisäksi laatua parannetaan paremmalla koordinoinnilla sekä koulutuksella. Helpoin väline hoidon laadun parantamiseksi on **neuvojen koulutus**. Neuvojat tarvitsevat ja kaipaavat laadukasta ajan tasalla olevaa koulutusta mm. rotaatiolaidunnuksesta, lajistosta ja hoidon vaikutuksista. Kun lisätään tilakohtaista hoidon neuvontaa sopimusalueilla (jäljempänä), hoidon laatu paranee. Lisäksi CAP-suunnitelman pitää mahdollistaa perinnebiotooppien hoidon koulutuksen järjestämisen myös valvojille ja tuen hakijoille. Erityisesti monimuotoisuuden kriteereistä ja hoidon myötä ilmestyvistä merkeistä kaivataan tietoa.

CAP-suunnitelmassa tulisi olla mahdollisuus alueelliseen koordinointiin sekä valtakunnallisiin ja alueellisiin tiedonvälitys- ja kehittämishankkeisiin. Esimerkiksi eläintilat ja muut toimijat sekä hoitokohteet pitäisi saada kohtaamaan toisensa paremmin. Valtakunnallisen, jo toimivan Laidunpankki.fi-palvelun lisäksi tarvitaan alueellista asiantuntemusta ja koordinoitua. Hoitoa voisivat edistää alueelliset koordinaattorit, jotka tuntevat alueensa karjatilat ja yhdistykset, hoitoa kaipaavat kohteet sekä rahoituskanavat.



Maa- ja metsätalousministeriölle

Neuvontakäynti osaksi sopimusehtoja

Sekä viljelijät että hallinto ovat esittäneet toiveen sopimuskauden aikaisesta neuvonnasta. Neuvo2020 -järjestelmä mahdollistaa tämän ja tätä tulisi edistää sopimuksissa. Neuvontakäynnit tulisi kirjoittaa hoitosuunnitelmiin ja neuvoja ottaa asiakkaaseen yhteyttä sopimuskauden aikana ja sopii käynnistä.

Uusi neuvontaosio: Luonnon monimuotoisuus

Ehdotamme neuvontajärjestelmään liitettäväksi oma luonnon monimuotoisuus -neuvontaosio, johon neuvotat voivat kouluttautua. Nykyisin luonnon monimuotoisuuden neuvonta on osana laajaa Neuvo 2020 ympäristöneuvonta-osiota. Samaan osioon kuuluvat peltoviljelyn ympäristöteemat lannoitusrajoituksista lähtien. Luonnon monimuotoisuudesta neuvominen vaatii täysin toisenlaista osaamista.

Valvonnan osaaminen ja resurssit kuntoon

Eri puolilta Suomea on kuulunut, että ELY-keskuksilla ei ole joka puolella samanveroisesti resursseja eikä ammattitaitoa biodiversiteettitoimenpiteiden hoitosuunnitelmien tarkastamiseen eikä valvontaan. Tasapuolisuuden takia tämä tulisi korjata ja lisäksi sopimusten uusimisvaiheessa taata hallinnolle riittävät resurssit päätösten tekemiseen.

Valvontakäynneistä saadun palautteen perusteella, viljelijät haluaisivat positiivisempaa ja kannustavampaa suhtautumista sopimusaloihin. Useimmiten positiivinen palaute sopimusalueen hoidosta ei koskaan saavuta työn tekijää, vaan ainoa palaute työstä saadaan valvontakäynnin aikana. On täysin ymmärrettävää, että puutteista huomautetaan, mutta viljelijöille ei saa jäädä vaikutelmaa, että yksi laiminlyönti, vahinko tai rike mitätöi koko suuren työn luonnon monimuotoisuuden hyväksi.

7. Erillisiä kehittämisideoita

Varsinais-Suomen perinnemaisemayhdistyksen toiminnassa sidosryhmä- ja viljelijätapaamisissa on tullut esille muutamia erillisiä asioita, joilla korvausjärjestelmää voidaan parantaa:

- Sopimusalaa tulee pystyä kasvattamaan kesken sopimuskauden, mikäli se kasvaa hoidon seurauksena, eli hoidossa on onnistuttu ja luonnon monimuotoisuustavoitteita saavutettu.
- Ruovikoiden runsastuminen ja leviäminen on selvä uhka monimuotoisuudelle ja niiden hoito on saatava mukaan korvausjärjestelmään. Vedessä kasvavaa rantaniittyyn liittyvää ruovikkoa pitäisi pystyä raivaamaan erillisellä tuella.



Maa- ja metsätalousministeriölle

- Tuen piiriin tulee hyväksyä jo ensimmäisestä vuodesta alkaen kohteita, joita ei ole vielä aidattu. Näin perustamistöihin saadaan tarvittavaa aikaa. Ensimmäisenä kesänä laidunnus voidaan hyvin aloittaa kesän aikana, ja jos kohde on mukana rotaatiolaidunnuksessa, laidunnus alueelle voi osua joka tapauksessa vasta loppukesällä.
- Inventoidut perinnebiotoopit on lisättävä VIPU-palveluun.

Turussa 14.5.2019

Varsinais-Suomen perinnemaisemayhdistys ry:n hallitus:

Eriika Lundström, puheenjohtaja, Turku
Traci Birge, varapuheenjohtaja, Piikkiö
Maria Yli-Renko, sihteeri, Turku
Anni Karhunen, Turku
Maija Mussaari, Turku
Katri Salminen, Paimio
Sanna Söderlund, Kaarina
Eija Hagelberg, Salo

Yhteystiedot:

pj. Eriika Lundström
Talikkokatu 6 B 24
20540 Turku
puh 040 717 8797

thelundstrom@gmail.com

www.perinnemaisemat.fi

Varsinais-Suomen perinnemaisemayhdistys ry. (VSPMY) on hallituksen kokouksissaan, yhteistyöprojektissa virolaisten ja latvialaisten kollegojen kanssa 2018 sekä tammikuussa 2019 Turussa järjestetyssä sidosryhmätyöpajassa käynyt läpi perinnebiotooppien hoidon rahoitustarpeita tulevalle CAP-rahoituskaudelle 2021–2027.



Maa- ja metsätalousministeriölle

Lähteet:

- Birge, T. & Herzon, I. (2019) Cultural acceptability of a hypothetical results-based payment for grassland diversity. *Journal of Rural Studies* 67:1–11. [10.1016/j.jrurstud.2019.02.006](https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2019.02.006)
- Birge, T., Toivonen, M., Kaljonen, M., Herzon, H. (2017) Probing the Grounds: developing a payment-by-results agri-environment scheme in Finland. *Land Use Policy* 61:302–315.
- Herzon I., Birge, T., Allen B., Povellato, A., Vanni, F., Hart, K., Radley, G., Tucker, G., Keenleyside, C., Oppermann, R., Underwood, E., Menadue, H., Poux, X., Beaufoy, G., Pražan, J., Hudson, T., Yellachich, N. (2018) Time to look for evidence: results-based approach to conservation on farmland in Europe. *Land Use Policy* 71 :347–354.
<https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2017.12.011>
- Kontula T., Raunio A (2018) Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja, osat 1 ja 2. *Suomen ympäristö* 5.
- Luontopaneeli-Suomen kansallinen IPBES-paneeli (2019) Globaali arviointiraportti biodiversiteetistä ja ekosysteemipalveluista.
- Smith, P., House, JI., Bustamante, M, Sobock, J., Harper R., Pan, G., West, PC., Clark JM., Adhya, T., Rumpel, C., Paustian, K., Kuikman, P., Cotrufo MF., Elliott, JA., Mcdowell, R., GRI, Asakawa, S., Bondeau, A., 7, Jain, AK., 8, Meersmans, J., & thomas a. m. Pugh TAM. (2016) Global change pressures on soils from land use and management. *Global Change Biology* 22: 1008–1028.